

Üniversite Sisteminde Yol Ayrımı: Demokratik mi Piyasacı mı?^(*)

Alpaslan IŞIKLI^(**)

Üniversitelerle ilgili bazı köklü değişiklik niyetlerinin ve bazı önemli tartışmaların ülkenin gündemini ciddi bir biçimde meşgul ettiği bir aşamada "nasıl bir üniversite?" konusunu görüşeceğiz.

Bu konuyu huzurlarınıza getirmek üzere ele aldığımızda önümüzde somutlaşmakta olan bazı gerçekleri görmemiz kaçınılmaz olmuştur.

Öncelikle kabul etmemiz gerekir ki "nasıl bir üniversite?" sorusunun yanıtı, nasıl bir rejim, nasıl bir toplum ve nasıl bir ülke gibi sorularla yakından bağlantılıdır.

Kuşku yok ki "nasıl bir üniversite?" sorusunun ülkenin içinde bulunduğu sosyo-ekonomik koşullarla da sıkı bağlantısı vardır. Bir araştırmaya göre, her dört öğrenciden birinin ailesinin gönderdiği ayda 45 milyon lira ile yaşamak zorunda olduğu¹ ve ağırlaşan işsizlik olgusunun gençlerin gelecekle ilgili beklentilerini derinden etkilediği koşullardan üniversitelerdeki eğitim ve öğrenim faaliyetinin de etkilenmesi kaçınılmazdır.

---

^(*) Bu metin Ankara Üniversitesi'nin 2003-2004 Dersyılı Açılış Töreninde Açılış Dersi olarak sunulmuştur. Metnin başlığı tarafımızca verilmiştir. (*Mülkiye Dergisi*).

^(**) Prof. Dr., A.Ü. SBF ÇEEİ Bölümü, İşhukuku ve Sosyal Güvenlik Anabilim Dalı Başkanı

¹ Maliye Bakanlığı Bütçe Genel Müdür Yardımcısı Dr. Ahmet Kesik'in "Yüksek Öğrenimin Yeni Bir Finansman Modeli Önerisi: Bütünsel Model" başlıklı araştırması.

Öte yandan, "nasıl bir üniversite?" sorusunun, bugün karşı karşıya bulunduğumuz YÖK yasasıyla ilgili değişiklik girişimlerinin dışına taşan yönleri ve boyutları bulunduğunu da gözden uzak tutmamamız gerekmektedir.

"Nasıl bir üniversite?" sorusunun yanıtını vermek, siyasal iktidar açısından hiç de zor görünmemektedir. Sayın Başbakan, geçenlerde bu sorunun yanıtına temel oluşturacak görüşlerini açıkça ortaya koymuştur. Başbakana göre, bir bütün olarak eğitimden devlet elini çekmeli ve eğitim faaliyeti özel sermaye ve "üçüncü sektör" eliyle yürütülmelidir; dolayısıyla eğitim faaliyeti ve bu arada üniversiteler, kamusal alanın dışına çıkarılmalıdır. Burada, üçüncü sektör olarak anılan olgunun vakıfları ve özellikle de bir takım sözde tarikatların güdümündeki vakıfları ifade ettiğini tahmin etmek zor olmasa gerekir.

Bir yandan üniversite hocalarının ideolojik eğilim taşımaları şiddetle eleştirilirken, diğer yandan ve aynı günlerde eğitimin de özelleştirilmesini savunmak suretiyle neoliberal ideolojinin katkısız bir temsilcisi olarak ortaya çıkmanın doğurduğu çelişkili durum düşündürücüdür.

Kuşkusuz, toplumsal ekonomik faaliyetleri, piyasa düzenine terk etme ve kamusal alanı olabildiğince daraltma eğilimleri, günümüzün egemen ideolojisinin gereğidir. Ancak şu da var ki neoliberalizmin en önde gelen savunucularının dilinde ve değişik ülkelerdeki neoliberal uygulamalar bağlamında, eğitim, sağlıkla birlikte özelleştirilmesi en az düşünülen veya hiç düşünülmemeyen bir alandır.

Nitekim Dünya Bankası'nın 2004 yılı Dünya Gelişim Raporu'nda da bu anlayış dile getirilmiş; devletin sağlık ve eğitim alanlarından tümüyle çekilmesinin doğru olmayacağı görüşü benimsenmiştir. Dolayısıyla, ülkemizde eğitimin tümüyle özelleştirilmesinden yana olmayı, kraldan çok kralcı bir tavır olarak değerlendirmek hiç de yanlış olmayacaktır.

Bugün dünyada özelleştirme yanlısı uygulamaların, eğitimi de kapsayacak bir boyut kazandığını söylemenin çok uzağında olduğumuzu bilmeliyiz.

Bugün pek çok Avrupa ülkesinde özel yüksek öğretim kurumlarının toplam yüksek öğrenim sistemi içindeki payı, sıfır veya sıfıra yakındır. Özel yüksek öğrenim kurumlarına kayıtlı öğrenci sayısının toplam öğrenci sayısına oranı bakımından bu pay, Almanya, İngiltere ve Macaristan'da %1'in çok altında, Avustralya'da %1, İsveç'te %3, Avusturya'da %4'tür. Özel sektörün kalesi sayılan ABD'de bile bu oran ancak %18'dir. Buna karşılık, ay-

nı oranın, Filipinler’de %85, Kore’de %78, Endonezya’da %63, Kolombiya’da %61 olması anlamlıdır.² Bu durum, kendi ülkelerinin tarımını geniş kapsamlı bir koruma altına almış olanların, gelişmekte olan ülkelerde tarımdan her türlü sübvansiyonun kaldırılmasını dayatmalarını çağrıştırmaktadır. Öyle anlaşılıyor ki kendi ülkelerinin öğrencilerine eğitimi bir kamusal hizmet olarak sunmakta özenli davranan yeryüzünün varlıklıları, genellikle, gelişmekte olan ülkelerin öğrencilerinin, paralı özel öğrenimin kıskacında tutulmasında herhangi bir sakınca görmemektedirler.

Günümüzde OECD ülkelerinde, yüksek öğrenimin finansmanına ilişkin veriler incelendiğinde de kamunun ağırlığını gözlemlemek mümkündür. OECD ülkelerinde yüksek öğrenimin finansmanında kamunun payı ortalama olarak %80’dir. Üstelik, 26 OECD ülkesinden 15’inde bu oran, %90 ve üzerindedir.³

Kuşkusuz, yüksek öğrenimin özelleştirilmesi yeni başlamış bir süreç değildir. Özellikle, 1980 sonrası dönemde sayıları hızla artan vakıf üniversitelerini, yüksek öğrenimin özelleştirilmesi yönündeki gidişi örtülemenin bir vasıtası olarak değerlendirmek yanlış görünmüyor.

Hatırlanmalıdır ki; 1980 sonrası dönemde, vakıf üniversitesi adı altındaki özel üniversitelerin mantar biter gibi çoğalması sonucunda, YÖK’ün yüksek öğrenimi ülke sathına dengeli bir biçimde yayma amacına aykırı olarak üç büyük kentteki yığılma anormal ölçülerde artmıştır. Üç büyük kentimizin merkezlerinde kurulmuş bulunan özel vakıf üniversitelerinin sayısı 22’ye ulaşmış bulunmaktadır. Üç büyük kentin dışında bir tek Mersin’de özel vakıf üniversitesi vardır. Akademik yaşamın, üç büyük kentin merkezlerinin dışına yaygınlaştırılması, yetersizliklere rağmen de olsa, yine devlet üniversiteleri sayesinde mümkün olmaktadır.

Yüksek öğrenimin yükünün yalnızca devletin sırtına yüklenmesinin yanlışlığı ileri sürülmüş; özel kişi ve kurumların da bu konuda vakıflar aracılığıyla güçleri oranında katkıda bulunmalarının gereği savunulmuştur. Kuşkusuz, vakıf adına yakışan da bu olabilirdi. Bizim tarihimizdeki ve dünya pratiğindeki yerine bakıldığında görülür ki vakıf demek, bireyin zen-

² Kemal Gürüz, *Dünya’da ve Türkiye’de Yüksek Öğretim*, ÖSYM Yayınları, Ankara, 2001, s.211.

³ UNESCO-IUIS (2003) *Financing Educating*, 2002 Edition, Montreal: UNESCO-IUIS

ginliğinin kamuya ve topluma aktarılmasının aracı olan kurum demektir. Fakat, son yıllardaki uygulamalar çerçevesinde vakıf uygulamalarının ifade ettiği anlama bakacak olursak, kamusal kaynakların ve toplumun geniş bir kesiminin (öğrencilerin ve ailelerinin) birikiminin, bazı varlıklı kişiler ve aileler tarafından özümsemesinden başka bir görünümle karşılaşmamız mümkün değildir. Özel vakıf üniversitelerinin bütçelerinin %45'ine varan bir bölümünün devlet tarafından karşılanması öngörülmüş bulunmaktadır. YÖK yasınının ek 18.maddesinde 26.6.2001 tarihinde sessiz sedasız yapılan bir değişiklikle, özel vakıf üniversitelere "Devlet yardımı yapılabilir" hükmü, "Devlet yardımı yapılır" biçimine dönüştürülmek suretiyle daha da kesin bir zorunluluk haline getirilmiştir. Özel vakıf üniversitelere sağlanan devlet yardımı, bundan da ibaret değildir. Bir kısım vakıf üniversitelerinin değerli kent arazilerini ve ormanları ucuza kapatmak suretiyle sağladıkları avantajlar bunların dışındadır.

2001 yılında özel vakıf üniversitelere Maliye Bakanlığı eliyle yapılan devlet yardımı 12 trilyon liraya ulaşmıştır. Bu miktar, başta YÖK'ün ilk başkanının kurucusu olduğu üniversite olmak üzere, en güçlü dört özel üniversite arasında değişen paylarda bölüştürülmüştür. Her türlü devlet harcamasından kısıntıya gidilmesinin öngörüldüğü 2002 yılı bütçesinde, özel vakıf üniversitelere yapılması öngörülen yardımın miktarı, 17 trilyona liraya çıkarılmış bulunmaktadır.

Kuşkusuz, özel üniversitelerin kamudan sağladığı avantajların en kayda değer olanı, kamuda yetişmiş bilim adamı potansiyelinden, hiçbir karşılık ödemediği yararlanabilmeleridir. Bu nedenledir ki her bir özel üniversitenin kuruluşu, kamu üniversitelerinde ciddi bir erozyonu tahrik etmektedir. Emekli olup özel üniversiteye geçmeyi kabul etmeyen üniversite elemanları, belirgin bir özveriye göze almış olanlardır.

Anımsanacağı üzere, Anayasa Mahkemesi, 1990/10 K. Sayılı kararıyla vakıf üniversitelerinin kurulmasına olanak tanıyan KHK'yi iptal etmişti.

Anayasa Mahkemesinin kararının dayandığı gerekçelerden birisi, üniversitelerin kanunla kurulması koşuluydu. Sonraki tarihlerde kurulan vakıf üniversitelerinde bu koşula uygunluk sağlanmıştır. Ancak, sözkonusu karar çerçevesinde Anayasa hükümleri karşısında aykırılık teşkil eden veya en azından tartışmalı olan başka bazı hususlar varlığını sürdürmektedir. Anayasa Mahkemesi, anılan kararında, "*Anayasa koyucu, 130.maddede öngördüğü ilkelerle, üniversite kurulurken Yasa koyucuya kimi kesin buyruklar*

vermekte, aynı zamanda özel kişilerin ve y 'sadan başka bir işlemle Devletin üniversite kurmasını yasaklamaktadır" görüşüne yer vermiştir. Bu durumda, birer özel hukuk tüzel kişisi olan vakıfların, kanunla da olsa, üniversite kurmalarının Anayasaya aykırılığı iddiası ciddiyetini korumaktadır.

Eğitim bir haktır. Bu haktan yararlanmanın parasal güce bağlanması, hakkın özünü zedeleyici sonuçları da beraberinde getirir. Irak Savaşında esir düşmüş Amerikan askerlerinin öğrenim masraflarını karşılayacak parayı kazanabilmek için orduya katıldıklarını anlattıklarına televizyon ekranlarında tanık olduk. Bir gencin para kazanmak uğruna, ne amaca hizmet ettiğini bilmediği bir savaşta masum insanları öldürmesi ve bu yolla sağladığı gelirle tıp tahsili yapması! Bu durum çağımızın akıl almaz çelişkilerinden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Eğitimin ve bu arada yüksek öğrenimin özelleştirilmesinin bilimi metalaştırıcı, üniversiteleri birer ticarethaneye çevirici ve öğrenciyi müşteri konumuna indirgeyici sonuçları, üniversiteleri yalnızca belli varlıklı kesimlerin çocuklarına açık hale getirmekten ibaret kalmaz, böyle bir yapılanmanın, aynı zamanda, gerçek anlamda bir bilim üretme amacıyla çelişen sonuçlar doğurması da kaçınılmazdır.

Bu durum, saygın bir Batılı aydının Bertrand Russel'in 1926'da kaleme aldığı bir çalışmada şöyle ortaya konulmuştur:

"Eğer gerçek bilim, üniversitelerin amaçlarından biri olarak yaşamayı sürdüreceyse, yalnızca boş zamanı olan az sayıdaki kibar insanın incelmis zevkleri ile değil tüm toplumun yaşamı ile bağlantılı hale getirilmelidir... İngiltere'de ve Amerika'da bu tür bilginin azalmasında etken olan asıl güç, bilgisiz milyonlerden bağışlar koparma isteği olmuştur. Buna karşı çare, sanayicilerimizin değerini anlayamadıkları konularda devlet parasını harcamaya hazır eğitilmiş bir demokrasi yaratmaktır... Bilginlerimiz kendilerini zenginlere sığıntı olma eğiliminden kurtarabildikleri ölçüde sorunun çözümü kolaylaşacaktır... Tabii, bilimle bilgin kişiyi birbirine karıştırmak da mümkündür. Tümüyle hayali bir örnek vermek gerekirse, bilgin bir kişi organik kimya yerine bira yapımını öğreterek kendi durumunu iyileştirebilir; bu kişi kazançlı çıkar, ama zararlı çıkan bilim olur. Eğer bilginde gerçek bir bilim sevgisi olsaydı, siyasal yönden, bu biracılık kürsüsünün kurulması için bağışta bulunan bira fabrikatörünün yanında yer almazdı. Bu bilgin demokrasiden yana olsaydı, demokrasi onun biliminin değerini daha iyi

anlardı. Bütün bunlardan dolayı, bilim kuruluşlarının zenginlerin bağışlarına değil, devlet parasına bağlı olduğunu görmek isterdim."⁴

Yüksek öğrenimin piyasaya endeksli olmasının sonuçlarını önde gelen bir başka sosyal bilimci, Michael Parenti şöyle açıklıyor:

"ABD üniversitelerinde, Üçüncü Dünya'da güvenceli yatırım yapmalarına yardımcı olmak için özel şirketlere "risk analizleri" yapan kişiler vardır. Bazı kişiler ise, pazarlama tekniklerine tüketici tepkileri, işçi hareketleri ve sendika yıkıcılığı konularında çalışır. Başka bazıları da, yurtiçindeki ve yurtdışındaki halkları denetim altında tutma, yeni silah gönderme sistemleri, izleme ve kontrgerilla için yeni yöntemler geliştirir. (Napalm, Harvard Üniversitesinde icat edilmiştir.) İster Latin Amerika köylülerini, isterse kent içi sakinlerini ya da fabrika işçilerini inceliyor olsunlar, bu bilim adamları dolgun ücret karşılığında, dünyanın ona sahip olanlar için nasıl güvenli bir yer olarak muhafaza edileceği konusunda parlak ve genellikle acımasız fikirler sunarlar(...) Çevresindeki daha geniş toplumun bir yansıması olarak, üniversitelerin ve fakültelerin çoğu entelektüel bir pınar olmaktan çok ideolojik bir fabrika, emperyalizm eleştirilerinin son derece kıt olduğu ve öğrencilerin geleceklerini toplumsal bir düzen olarak kapitalizme ipotek ettikleri yerlerdir."⁵

Bilimin sermayeye endekslenmesi tüm ciddi bilim adamlarını endişelendiren bir konudur. Toronto (Kanada) Üniversitesinden bir profesör "yarın ırkçı bir vakıf, ırklar ve IQ üzerine bir ders konulmasını destekleyeceğini açıklasa ne yaparız" diye acı acı sormaktadır.⁶

Bizimki gibi ülkelerde yüksek öğrenimin özelleştirilmesinin kaçınılmaz sonucu, yabancı sermayenin egemenliğini kabullenmekten başka bir şey olamaz. Tıpkı, süpermarketler zinciri karşısında bakkalların silinmesi ve bunun ardından da uluslararası süpermarketler ağının iç pazarı ele geçirmesinde görüldüğü gibi, daha şimdiden yabancı sermayenin yüksek öğrenim alanına el atmaya başladığına tanık oluyoruz. Kuşkusuz, alıp satılan bilim olunca, doğacak sonuçların çok özel yönleri ortaya çıkabilir. Uluslararası sermayenin sahip olduğu bir yüksek öğrenim kurumunda, Kurtuluş Savaşı-

⁴ B. Russel, **Eğitim Üzerine**, (çev: N.Bezel), Say, İstanbul, 1984, s. 231-232; M. Özüğurlu, "Üniversite-Sanayi İşbirliği Programının Eleştirisi", **Kitle İletişim Dergisi**, A.Ü. İletişim Fakültesi, 1999, sayı:2.

⁵ Michael Parenti, **İmparatorluğa Karşı** (çev. Özcan Buze), Kaynak Y., İstanbul, 1996, s.172,174.

⁶ James Robert Brown (2000) "Privatizing the University", **Science**, 12/01/2000, vol.290, issue 5497, s.1701,2p.

mızın tarihin tanık olduğu terörist eylemlerden birisi olarak anlatılmasına şaşmamak gerekir. Veya herhangi bir çokuluslu ilaç şirketinin sahip olduğu tıp fakültesinde bu şirketin ürettiği ilaçları dışlayan bir tedavi yöntemi nasıl anlatılabilir? Ya da çevreyi tahrip ederek kurulmuş bir üniversitede çevre bilim hocası neyi nasıl anlatacaktır?

Yüksek öğrenimin özelleştirilmesi, aynı zamanda, üniversitenin yönetiminin demokratikliği açısından da bir dizi sorunu beraberinde getirir. Dünya Üniversite Servisi tarafından 1988'de kabul edilerek ilan edilen Lima Bildirgesi'nde belirtildiği üzere, özerklik, yüksek öğrenim kurumlarının yalnızca devletten bağımsız olması değil, aynı zamanda "tüm diğer toplumsal güçlerden" bağımsız olması anlamına gelir. Bu nedendir ki kendi kendisini yönetmeyen ve siyasal iktidara bağımlı kılınmış bir üniversite gibi belli bir sermaye grubunun yönetimindeki üniversitede de özerklikten ve demokratiklikten söz edilemez.

Bu açıdan bakıldığında vakıf üniversitelerinin de aynı sakıncaları taşıdıklarında kuşku yoktur. Bu gerçeği, ülkemiz üniversitelerinin tarihinde de saygın bir yere sahip bulunan ünlü Prof. Hirsch'ten dinleyelim:

*"Vakıf sahibi vakıf senedinde yalnız bu üniversitenin bünye ve teşkilatını değil, aynı zamanda eğitime egemen olacak ruhu da tayin eder. Vakıf üniversiteleri, vakıf sahibinin kuruluş senedinde ifadesini bulan arzusuna ve yahut bu üniversiteleri idare eden yönetim kurulunun siyasi görüşüne tabi bulunurlar."*⁷

Üniversitelerin kamusalılığı konusuna benzer bir biçimde ülkemizde son zamanlarda yaygınlaştırılan bir diğer yanılsama da üniversitelerin demokratikliği ve özerkliği konusunda kendisini göstermektedir. Yaygınlaştırılmak istenilen kanının aksine, üniversitelerin kendi yönetim organlarını kendilerinin seçimle belirlemesi dün olduğu gibi bugün de üzerinde titizlikle durulan bir ilke olma vasfını korumaktadır.

Bu açıdan, tahmin edileceği üzere Amerikan özel vakıf üniversiteleri istisna oluşturur. Buna karşılık, Amerikan kamu üniversitelerinde de seçim esastır. Amerikan kamu üniversitelerinin mütevelli heyetleri, bir çok durumda seçimle oluşur; ve bu heyet fakülte ve öğrencileri ile kamu üniversitelerinin kurumsal özerkliklerinin istihkam mevzii olarak görülür. Almanya

---

⁷ Hirsch, **Dünya Üniversiteleri ve Türkiye Üniversitelerinin Gelişimi**; Tahir Hatiboğlu, Türkiye Üniversite Tarihi, ikinci baskı, Ankara, 2000, s.406.

üniversiteleri ise tümüyle kurum içi karar alma sürecinin işlediği bir yapı arz eder. Almanya'da rektörler fakültelerdeki akademisyenler tarafından (bazılarında akademik olmayan personel ve öğrenciler de yer almaktadır) seçilirler. Bu işleyiş "akademik öz yönetimin" bir ifadesi olarak görülür.⁸

İngiltere'de 800 yıllık bir akademik geleneği temsil eden Cambridge Üniversitesi "üniversite parlamentosu" adı verilen The Regent House tarafından yönetilir. Cambridge'in yönetim ve seçim organı niteliğindeki Regent House, üniversitenin mevcut idari ve akademik personelinden oluşan geniş bir yapıdır. Guardian'daki bir haberde, bu yapının 5 bin üyesinin bulunduğu belirtiliyordu; üniversitenin 2001'de düzenlenen kendi web-sayfasında 3 bini aşkın üyeden söz edilmektedir. Akademik ve idari yönetim görevini üstlenen başkan yardımcısını (The Vice-Chancellor) ve 21 üyeli senatonun 19'unu doğrudan bu parlamento seçmektedir. Temsili bir statü niteliğindeki başkan ise senato tarafından seçilir. 21 üyeli Senato, başkan ve başkan yardımcısının yanısıra 16'sı Regent House ve üçü de öğrenciler tarafından seçilmiş üyelere oluşur. Oxford'da da buna benzer seçime dayalı bir sistem yürürlükte.

Fransa'da rektör, öğretim üyeleri, öğrenci ve idari personel temsilcilerinin oluşturduğu konseyde seçilir ve Milli Eğitim Bakanınca atanır. Glasgow Üniversitesinde ise rektör, öğrenciler tarafından seçilmektedir.⁹

Kısacası, belli bir saygınlığı olan üniversitelerin yönetiminde şu veya bu yolla bir seçim mekanizması belirleyici olmaktadır.

Acaba, bilimin öncelikleriyle bağdaşan bir üniversite yapılanmasının sağlanması açısından Hükümet tasarısı nasıl bir anlam ifade etmekte ve içermektedir?

Bu konuda öncelikle görünen odur ki AKP'nin yeni bir YÖK Yasası çıkarma girişimini 12 Eylül'ün sonuçlarına karşı bir demokratikleşme hareketi olarak görmek son derece yanlıştır. Gerçekte, yasa taslağı, 12 Eylül'e duyulan özlemin ifadesidir. Son yıllarda her şeye rağmen, ülkemizin demokratik birikimi yüze vurmaya başlamış; 12 Eylül karanlığının belli ölçüde de olsa, dağıtılması mümkün olabilmiştir. Bundan duyulan rahatsızlık Taslak gerekçesinde açıkça ifade edilmiş bulunmaktadır. Gerekçede, YÖK'ün "kurulduğu zamanlardaki olumlu havasından" uzaklaşmış oldu-

⁸ Trends in American & German Higher Education, Edited by Robert McC. Adams, ©2002 by the American Academy of Arts and Sciences, s.5.

⁹ İhsan Doğramacı, "www.dogramaci.org/index.html. İndirilme tarihi: 23.09..2003.

ğundan yakınılmaktadır. "Olumlu hava" denilen, binlerce öğretim üyesinin sorgusuz, sualsiz, savunmasız bir biçimde kıyılmasına yol açan uygulamalardır.

Yeni taslak YÖK'ün kompozisyonunu hükümetin ağırlığını artıracak yönde değiştirmektedir.

Mevcut tasarı ile bu hava geri getirilmek istenmekte; başta rektörler ve dekanlar olmak üzere üniversitelerdeki tüm yönetim kadrolarının mensupları tasfiye edilmekte, yoğun bir kadrolaşmaya zemin hazırlanmaktadır. Oysa, bu yöneticilerin hemen hepsi seçimle gelmişlerdir.

Demokratik ve özerk bir yapı içinde her şeyin çözümü vardır. Demokrasi korkmamak ve bugün üniversitelerde yeni bir tırmanışa geçmiş olan gerici yapılanmaların temellerinin de geçmişte sözü edilen "olumlu hava" içinde yeşertilmiş bulunan malum senteze dayandığı unutulmamalıdır.

Yasa taslağının bir diğer önemli özelliği, üniversitelerin eleman (yardımcı doçentlik, okutman, öğretim görevlisi, öğretim yardımcısı) alımının merkezi sınav sistemine bağlanmasıdır. Her nedense, vakıf üniversitelerinin görücü usulü evlenmeye benzer bu uygulamanın neresinde olduğuna dair bir açıklamaya taslakta yer verilmemiştir. Bu yöndeki değişiklik, YÖK'ün en çok eleştirilen merkeziyetçi ve tek tipe dayalı yapısını daha da ağırlaştırabilir.

Bu nedenlerdir ki yeni YÖK yasa taslağına karşı üniversitelerden yükselen tepkilere şaşmamak gerekir. Bu ülkenin yakın tarihinde bir dekan başkanlık emrine alındı diye yer yerinden oynamıştı. Taslağına göre, üniversitelerde yerinden edilmeyen hiçbir yönetici kalmıyor. Rektörler bir daha seçilmemesine görevlerinden uzaklaştırılıyorlar. Ancak, unutulmamalıdır ki, Yeni Dünya Düzeninin gelmiş olması, elbette ki üniversitelerin üzerine ölü toprağı serpildiğı anlamına gelmeyecektir.

Ülkemizin engin bir devlet geleneğı vardır. Bu gelenek içinde yasaların nasıl hazırlanacağı yasal yöntemlere bağlanmıştır. Yetkili ve sorumlu kurumları atlayarak bazı kişilerin muhatap alınması, bununla bağdaşmaz. Bu tutumu savunmak için YÖK Başkanının kişilik özelliklerine yönelik iddialar inandırıcı olmamıştır. Bu açıdan, sayın Milli Eğitim Bakanının üniversite içinde diyalog arayışı içinde olması, geç de olsa olumlu bir gelişmedir.

Üniversitelerde bu denli köklü değişiklik öngören bir tasarı, uzun uzun tartışılmalıdır. Ayrıca, çoğu zaman aksaklığın yasada değil, uygulamada ol-

duğunu unutmamak gerekir. Bazı eksiklikler, demokratik sorumluluk birikimi ve bilinci sayesinde uygulama aşamasında da giderilebilir. Bu yoksa, hiçbir yasa çare olmaz. Örneğin, mevcut yasa dekanların belirlenmesinde seçim koşulunu öngörmez. Buna rağmen, pek çok fakültede dekanların seçimle belirlenmesi ilkesi canlandırılmış ve rektörler de YÖK de buna önemli ölçüde uymuştur.

YÖK tasarısı, kamu üniversitelerini çok ciddi bir kargaşaya mahkum ederken, vakıf üniversiteleri adı altında faaliyet gösteren özel üniversitelerdeki yöneticilerin dokunulmazlıklarını takviye etmektedir. Taslak yasalaşırsa, özel üniversiteler büsbütün güçlenecek; yetkileri artırılan üniversitelere-rası kurul bünyesinde büyüyen ağırlıkları sayesinde tüm üniversitelere hükmetme konumuna ulaşacaklardır.

YÖK yasa taslağı, üniversitenin kamusal, demokratik ve özerk olması gerekleriyle bağdaşmayan bir değişiklik olarak biçimlenmiş bulunuyor.

Her şeye rağmen, Cumhuriyetimizin üniversite geleneğinin gerektirdiği doğrultuda demokratik devlet bünyesinde, özerk ve demokratik bir üniversite yapılanmasının sağlanmasına engel olunamayacağına dair inancımızı dile getirerek konuşmama son vermek istiyorum.

Saygılarımla...